

Izba je vsak četrti in velja  
e poštino vred ali v Mari-  
boru s pošiljanjem na dom  
za celo leto 32 Din. pol leta  
18 Din, četrt leta 8 Din. Izven  
Jugoslavije 64 Din. Naročnina  
se pošlje na upravništvo  
»Slov. Gospodarja« v Mari-  
boru, Koroska cesta št. 5. —  
List se dopušča do odpo-  
vedi. Naročnina se plačuje  
v naprej. Tel. interurban 113.

# SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

24. številka.

Maribor, dne 16. junija 1927.

61. letnik.

Dr. Josip Hohnjec.

## S potovanja po orientu.

Nashe potovanje v orientu je imelo predvsem verski in  
podučni namen. Kako smo ta namen dosegli, odnosno ka-  
ko je to, kar smo videli in doživeli, učinkovalo na našega  
duha in na naše čustvovanje, o tem sem čitatelj »Slov.  
Gospodarja« poročal v svojem pismu iz Jeruzalema. Po  
povratku s potovanja so me nekateri vprašali, ali je to vse,  
kar sem mislil o našem potovanju napisati, ali imam morda  
še kaj povedati.

Kdor potuje, lahko pripoveduje. Ne maram števila  
potopisov po orientu pomnožiti s kakšno novo izdajo,  
opremljeno z novjšimi podatki. Zato meni ni časa in »Sl.  
Gospodarja« nedostaja prostora. To, kar še mislim na-  
kratko povedati, se nanaša na sedanje razmere, ki vladajo  
v pokrajinah, po katerih smo potovali. Na našem potu smo  
namreč svoje oči imeli obrnjene ne samo v preteklost,  
marveč tudi v sedanost. Istina je, da nas je preteklost —  
razvaline mest in templjev, spomeniki stare umetnosti,  
grobnice s svojo umetniško opremo in dragoceno vsebino,  
stara krščanska svetišča na svetih krajih — v prvi vrsti  
zanimala. Kot vneta in vestni opazovalci pa tudi sedanjih  
razmer nismo nikjer puščali v nemar.

### Razmere v državah v orientu.

Izmed držav, ki sem jih prepotoval: Egipt, Palestina,  
Sirija in Grčija, je samo poslednja politično povse samo-  
stojna. Egipt, ki je najstarejše kulturno središče na sve-  
tu, že od leta 332 pred Kristusom, ko je makedonski kralj  
Aleksander Veliki premagal in razbil zadnjo egiptsko dr-  
žavo, nima več politične samostojnosti. Od l. 1882 je pod  
angleškim vrhovnim gospodstvom. Za Angleže je Egipt  
vsled svojega zemljepisnega položaja ogromne vrednosti.  
Za veliko britansko carstvo pomenja Egipt oporišče ang-  
leškega gospostva nad Sredozemskim morjem, ključ za ang-  
leško posest v Afriki in pred vsem kot stražar najbližjega  
pota — skozi Sueški prekop in Rdeče morje — v Indijo in  
vzhodno Azijo glavni steber angleške prekomorske vlasti.  
Ker je Egipt toliko važnosti za Veliko Britanijo, zato je  
angleška nadoblast nad njim življenska potreba velikega  
britanskega carstva. Pred petimi leti — 16. marca 1922 —  
je sicer Anglija proglasila Egipt kot neodvisno kraljestvo,  
v resnici pa je neodvisno egiptsko vladarstvo jako omejeno  
z različnimi angleškimi pridržki. Angleški visoki komisar, ki  
režira v Kairi, je tudi praktično (dejansko) predstavnik  
in imejatelj najvišje vlasti, katero podpira in vzdržuje mo-  
čno angleško brodogradnjo v vodah Sredozemskega morja in ja-  
ka angleška vojaška posadka v Kairi in v drugih krajih.  
Ko smo bili v Kairi, smo videli vsak dan, kako so razne  
vrste angleškega vojaštva — danes artilerija, jutri kavale-  
rija, potem pehota itd. — marširale po kairskih ulicah  
vsem pregorečim egiptskim narodnjakom v memento. In

Januš Golec:

## Skofija ali — pitačevina.

(Zagorska.)

Cerkveno zapoved posta drži priprosti zagorski narod  
še po starem zelo strogo in o kakih novodobnih postnih  
olajšavah noče Zagorec niti slišati. Z vso natančnostjo se  
postji zagorski seljak za Božič, sv. Tri kralje, Veliko noč.  
Pred Tremi kralji uživajo po Zagorju cele tri dni le vodo  
ter kruh in to radi tega, da bo na smrt bolni znal tri dni  
pred smrtjo, kedaj se bo treba preseliti pod odejo majke  
zemlje ter urediti vse potrebno za ta in oni svet. Pred bo-  
žičnimi ter velikonočnimi prazniki traja prav strogi post  
pri kruhu ter vodi pri starejših Zagorcih kar celi teden.  
Prepričan sem, da bo dajal le malokateri zagorski kmetič  
odgovor radi preloma ali kršitve postne postave. Kakor hi-  
tro nastopijo prazniki, se pogrne tudi sicer skromna za-  
gorska miza. Ob količkaj bolj pomembnih praznikih je ni  
v celem Zagorju bajte, v kateri bi se ne veselila družina  
pečenega purana ali vsaj kokoši. Toliko si prištedi in pri-  
strada vsak Hrvat od Rogateca do Marije Bistrice, da mu je  
ob cerkvenih slovesnostih na mizi poleg sicer običajnega  
koruznjaka kak pečeni kljun.

Štuklekov Pavlek in Gera iz zagorskih Harinčakov  
sta prodajala okrog po hišah cekre, katere sta pletla iz ro-  
goze. Njuni otroci so bili kljub revščini pri skromni bajti  
že preskrbljeni, edina skrb že priletnih Štuklekov je bila:  
si pripraviti med poletjem kaj za pod zob za zimski čas.  
Pri bajti je bilo sicer eno kopanje za koruzo, eno za krom-  
pir in mal travnik, vendar ta skromna posest ni mogla pre-  
živeti niti dveh starih ljudi. Radi borbe za vsakdanji kruh  
sta se lotila zakonska Štuklek cekrarske obrti, ki je vrgla  
pri pridnem delu ter marljivem obhodu toliko, da ni bilo  
treba prosjati od hiše do hiše v mrazu ter pri visokem  
snegu, ko tišči vsak Zagorec svoje ude k peči. O obeh cek-  
rarjih je bilo znano, da sta se razumela tako povprek in  
se je zasedila med oba le redkokedaj zagozda prepira.

Ker sta hodila Pavlek in Gera vedno skupno na raz-  
prodajo cekrov po štajerski strani, se je zdelo Sokolovi  
mami malo čudno, ko je odložil v veži butaro te robe sam  
Štuklek. Sokolka je vprašala po Geri, Pavlek je nakremžil  
obraz na jok in kar preko ram se mu je usula ploha solz,  
ko je izihel sunkoma: »Gero mi je vzel sam Bog na lanski  
sveti večer.«

ravno tiste dni, ko smo bivali v Kairi, je tudi nastal spor  
med egiptsko vlado in angleško nadvlado radi vrhovnega  
poveljnika egiptске armade, ki se rekrutira iz domačinov,  
pa stoji pod angleško vrhovno komando. Egiptska vlada je  
namreč kratkoma odpustila sirdarja — angleškega vr-  
hovnega komandanta egiptске domače armade — čemur  
pa Anglija odločno nasprotuje. Spor še sedaj ni poravnal.

V Palestini vrši Anglija vsled mandata (naročila)  
Društva narodov po svetovni vojni ne samo nekako nad-  
oblast, marveč tudi celotno državno upravo. Zanimanje  
Angležev za Palestino ne izvira iz ljubezni ne za stari, ne  
za novi testament, ne za Jude ne za kristjane, marveč iz  
skrbni za Sueški kanal, ki veže Sredozemsko z Rdečim mor-  
jem ter tvori najbližjo pot v Indijo. Angleži se bojijo, da  
se ne bi kakšna druga velevalst (morda Francozi ali po-  
znejše Rusi) vgnezdila na vzhodni strani Sueškega kanala,  
in zato so si sami vzeli Palestino, odnosno dali so si jo iz-  
ročiti od Društva narodov. Kar se tiče angleške notranje  
politike v Palestini, je treba ugotoviti, da je takoj od po-  
četka kazala veliko naklonjenost židovski kolonizaciji —  
judovskemu naseljevanju — v sveti deželi. Pred svetovno  
vojno je število židovskih prebivalcev v Palestini bilo pri-  
meroma majhno, ker se je leta 1905 za celo Azijo našle  
samo kakšnih 342.000 judovskih prebivalcev. Poslednja  
leta pa je število naseljenčev začelo znatno rasti. To je bila  
posledica cionizma, to je one moderne duševne struje med  
židovstvom, ki povdarja in oznanja židovski nacionalizem.  
Že na I. cionističnem zboru v Baslu v avgustu 1897 je bil  
sprejet sklep, ki zahteva organizacijo in zedinjenje vsolj-  
nega židovstva, gojenje židovske samozvesti in narodne  
zvesti ter ustvaritev javnopravno zasigurate domovine v  
Palestini. Te misli je branil in tolmačil Teodor Herzl v  
svoji knjigi »Der Judenstaat« (»Židovska država«), ki jo  
je izdal leta 1903 in ki je imela velik vpliv na židovstvo,  
zlasti v Rusiji. Kako je ta ideja prešla židovstvo, doka-  
zuje rastoče število judovskih naseljenčev v sveti deželi.  
Na svojem potu smo imeli priliko opazovati židovska na-  
selja, osobito pri Jeruzalemu, pri Jafi in v krajih Al-  
tule in Tiberias v Galileji. Videti je bilo dosti vneme in  
vztrajnosti, zlasti pri priseljencih iz Rusije, o katerih se  
mi je poročalo, da so vobče najvztrajnejši. Doznan pa sem  
tudi, da jih je precejšnje število že zopet ostavilo obljub-  
ljeno deželo, ker niso mogli prenesti nesorazmerja med  
težko in bridko realnostjo (resničnostjo) in med idealom  
(vzorcem). Razumljivo je, da zahamedansko prebivalstvo,  
in tega so tri četrti, z neprijaznimi očmi gleda rastoče  
judovsko kolonizacijo, kar je med drugim tudi dokazalo z  
nasprotovanjem prvemu angleškemu visokemu komisarju  
v Palestini lordu Samuelu, ki je sam bil žid ter je podpiral  
razširjevanje židovstva in njegovega vpliva. Sedanji visoki  
komisar lord Plumer ni žid, in ker se drži bolj rezervira-  
no, ima tudi lažje stališče. Nadaljni razlog za nezadovolj-  
stvo prebivalstva so visoki davki, kakršnih ljudje tamkaj ni-  
so vajeni. S cestami, ki se pod angleško upravo na novo  
gradijo ali popravljajo, in z drugimi ustanovami, ki jih

Mameca so jadikovali po ženski navadi z jokajočim Hr-  
vatom ter silili vanj, naj bi jim zaupal smrtno nesrečo bla-  
gopokojne Gerce, ki je bila znana ter priljubljena daleč na  
okrog.

Pavlek se je pošteno useknil, zavrl vrelec solz, sedel  
v zapeček ter začel potolaženo:

»Na sveti večer in sveti post sem ležal v kotu na peči.  
Pred menoj je sedela Gera in gledala v lončeno ponvo, v  
kateri se je pekla na istju božična kokoš. Pečenka je dra-  
žila tako privlačno nos in iz ponve je šušljala muzika iz  
kure evere se masti: pik—pik—peč! Spomnil sem se:  
Kako lep bi bil za naju oba Božič, ako bi se kadila na mizi  
mesto kokoši pečena purica z dobro zabeljenim kislim zel-  
jem. Sline so mi letele iz vseh koncev ust, ko sem vprašal  
Gerco: Kaj je boljše pri pečeni purici, ali škofija ali pita-  
čevina (mast na krofu)? Žena je bila odločnega mnenja,  
da je pri purji pečenki najboljša pitačevina, katere je pre-  
cej in tudi zaleže v želodcu od vsega mesa največ. Saj ona,  
Gera, je služila v mladih letih pri Staroveških in stari je  
najbolj cenil toplo pitačevino s kislim zeljem, ali pa mrzlo  
z domačim kruhom. Meni je ljubša škofija od pitačevine  
in sem omenil ženi: Kaj bi jedla rajši, ako bi položil pred  
te pet pečenih puric — škofije ali pitačevine? Stara je po-  
novno trdila, da ni pet škofij za eno pitačevino in pet pita-  
čevin bi bilo za oba za cele božične praznike. Ta ženska  
pretirana hvala pečene purje masti me je vznevoljila v to-  
liko, da sem stegnil malo predaleč nogo iz kota proti  
hrbtu stare in že je reva žloputnila s peči preko istja na  
tla. Pri padcu je potegnila seboj ponvo s pečeno kokošjo,  
mast se ji je razlila po obleki in na mah je bila vsa v pla-  
menu. Jaz hitro k njej, sem jo valjal po tleh in glejte, še  
danes se mi vidi, da sem si opekeli obe roki. Ko so bile po-  
gašene cape, je bila tudi stara tako opečena, da mi je iz-  
stokala (umrla) na sam Božič. Cele praznike nisem pokusil  
pečene kokoši, pojedli so jo šele pogrebci, ko so se vrnili  
od pokopa moje Gerce.«

Pavlek je zopet zajokal na ves glas in zagotavljal, da  
ni kriv on smrti žene, ampak jej je bilo že tako odločno,  
da je morala na drugi svet na božični post, ker jej je bilo  
več do ene tople pitačevine nego do pet kurjih škofij.

Mati Sokolka so se še dotaknili cekrarja s pripombo:  
Če živi sam po ženini smrti, a je skomiznil z obema rama-  
ma, češ, da mu kuha in ga pere Cvetičeva Mimika, ker sam  
ne zmore vsega. Z omenkom Cvetičeve je tako zameril  
gospodinj, da mu ni odkupila niti enega cekra, ampak ga  
je napodila kot ubijalca žene, ki živi brez zakonske zveze

ustvarja sedanja uprava, bi ljudje bili popolnoma zado-  
voljni, samo stroške bi morali drugi plačati. Je že star re-  
cept: »Mica Kovačeva — pila, nič plačala.« Samo da se po  
tem receptu ne da država upravljati.

Sirija spada vsled mandata Društva narodov pod  
francosko območje ter je pod francosko upravo. Pred dve-  
ma letoma je tukaj še divjala bojna vihra, o čemer spriču-  
jejo razrušene hiše v mestu Damasku, kojih je veliko šte-  
vilo. Na ozemlju Sirije prebiva dosti bojevityh plemen,  
med kojimi je najbolj znano pleme Druzov. Večina je uvi-  
dela neuspešnost revolucijskih poskusov in zato so se u-  
dali. Da postane in ostane ta sklep bolj trden, za to skr-  
bijo francoski topovi na citadelah (trdnjavah) v Damasku in  
pa strojne puške, pod katerimi smo se na avtomobilih pe-  
ljali skozi mesto Kumetra ob vzhodu s snegom pokritega  
Velikega Hermona. Priznati pa je treba, da se je francoski  
upravi posrečilo duhove pomiriti ter v deželi upeljati red,  
za kojega bi jo mogla zavdati mnogotera evropska država.  
Glavna skrb francoske uprave v Siriji, kakor tudi angleške  
v Palestini pa je ter tudi bo v bodočnosti, kako bi odpra-  
vila poglobitvi razlog nezadovoljstva med tamošnjim pre-  
bivalstvom, in ta je slabo gospodarsko stanje vseh ljuds-  
kih slojev.

### Jugoslovani in te države.

Prijetno je dirnilo mene in moje sopotovalce, ako smo  
v tujini našli ljudi, ki so govorili naš jezik. Na mnogih kra-  
jih v orientu smo se sestali z našimi rojaki, ki jih je v te  
kraje popeljala, dostikrat se žal mora reči: zapeljala tež-  
nja po sreči in dobrem zaslužku. Dosti jih je našlo, kar so  
iskali, še več pa jih menda ni našlo. Precejšnje število Slo-  
vencev, boljše rečeno Slovenk prebiva v Aleksandriji in v  
Kairi. V Aleksandriji se podružnica šolskih sester iz Mari-  
bora jako trudi nuditi slovenskim in tudi hrvatskim de-  
kletom varno zavetišče zoper nevarnosti, katere jim pri-  
pravljajo velika mesta zlasti v orientu. Ko je ladja »He-  
louan«, s kojo smo se pripeljali iz Trsta v Aleksandrijo,  
pristala v luki, so se takoj pojavile čistite sestre in s skrb-  
nim očesom opazovale, ali niso med tistimi, ki so dopoto-  
vali, tudi kakšna slovenska dekleta. V resnici so jih našle  
ter jih takoj vzele pod svojo materinsko zaščito. V Kairi  
smo v veliki cerkvi č. oo. frančiškanov, v kateri že 18 let  
vneto deluje naš slovenski štajerski rojak p. Evgen Sta-  
nek, videli bogoslužni red poleg francosčine, italijanščine  
in angleščine objavljen tudi v slovenskem jeziku, v kate-  
rom se v cerkvi tudi vršijo redne pridige. Tako so naši vrli  
rojaki in rojakinje v Egiptu postavili naš slovenski jezik v  
red svetovnih jezikov.

Samopomoč in krščanska karitas (dobrodelnost) se  
torej požrtvovalno trudita za obranitev in ohranitev jugo-  
slovanskega življa v teh krajih. Za to svrhu naša država še  
ni storila ničesar. In vendar bi bilo v interesu države, da  
naši rojaki, naj si bodo Slovenci ali Hrvati ali Srbi, ne u-  
to-nejo v morju tujinsva in zablode. Tako so izgubljeni za  
narod in državo. Ako pa ostanejo zvesti svoji narodnosti

z drugo. Bo še že tudi on občutil na lastnem telesu, kako  
zna postreči mlada žena staremu ter za grob zrelemu mo-  
žu in to ne s purjo škofijo ali pitačevino, pač pa z batino!  
Pavlek je stopal globoko zamišljen od stare Sokolke  
in sklenil, da bo poročil takoj Mimiko, ker sicer bo znala  
cela Obotelska dolina, da se obeša v častitljivi starosti na  
mlado žensko in to — pod marelo.

Ohcet je obhajal cekrar Štuklek in obljubil ženi Mi-  
miki, da bosta pekla za ta Božič mesto kokoši purico in se  
naslajala nad škofijo, ki je okusnejša od pitačevine.

Za božične praznike po drugi poroki se je premetaval  
Pavlek po peči v boleznih, v ponvi na istju se je res cvrta  
pura, za mizo je sedela Mimika s Katičevim Tunekom in  
niti vprašala ni cekrarja: ali bo jedel na Božič rajši škofijo  
ali pitačevino. Milo se je storilo Pavleku na drugi sveti  
post po smrti prve žene, ko je imel mladostno Mimiko, pe-  
čeno škofijo v ponvi na istju, a vsled boleznih ni mogel s  
peči niti do škofije, kaj šele do Mimike. Gero je brcnil s  
peči, ker se je drznila izreči, da bi jej bolj dišala pitače-  
vina nego škofija; letos bo moral hvaliti Boga, če mu bo  
vrgla žena na peč kos suhega koruznjaka, ker kurja ško-  
fija in pitačevina se že pečeta za drugega. Kako je imela  
prav stara Sokolka, da se je zavzela za blagopokojno Gero  
in ga posvarila pred zapeljivko Cvetičko z odgonom od hi-  
še. Stara in poslušna Gera s pečeno kurjo škofijo za lanske  
božiče; za letošnje mlada Mimika in purja škofija s pita-  
čevino vred za Katičevega Tuneka!

Prepad med prejšnjimi leti in letos je ugriznil Štuk-  
leka tako v živo, da je zalhtel na glas s peči in v odgovor  
mu je bil izza mize posmeh dveh, ki sta se vrinila kot šiba  
božja na mesto Gerce za pogrnjeno mizo!

Stari Štuklek ni več krošnjaril s cekri, ni nikdar več  
okusil purje pitačevine, kaj šele škofije, ampak se je pre-  
selil iz kota na peči h Geri, ki mu je postregla vsako leto  
za Božič s kurjo pečenko in je morala s peči preko istja na  
drugi svet radi večje slasti do pitačevine nego do škofije.

Ko so se vračali pogrebci s Pavlekovega pokopa, so se  
strinjali vsi v eni sodbi: Pri Gerini sedmini smo jedli za  
Božič pripravljeno kokoš; pri Pavlekovi še koruznega kru-  
ha ne in to radi tega, ker se ni mogel sporazumeti na sveti  
post: ali je boljša purja škofija ali — pitačevina!

Na svetu se mačuje vse in pri cekrarju Štukleku se  
je osvetil že po enem letu smrtonosni brc radi prednosti  
škofije pred pitačevino.